

Тренінг «Інноваційний розвиток спеціальних наукових бібліотек установ НАПН України: пошук нових форматів»

16–18 травня 2019 р. в країні пройшов XIII Всеукраїнський фестиваль науки. Головна мета фестивалю – популяризація досягнень світової та вітчизняної науки, сприяння формуванню позитивного ставлення до неї та підвищення престижу професії вченого у суспільстві. Перші фестивалі науки були проведені у Великій Британії. Вони дали поштовх фестивальному руху в усьому світі. В Україні фестиваль започаткували 2007 р. за ініціативи Національної академії наук України і приурочили до професійного свята вчених – Дня науки, встановленого Указом Президента України від 14 лютого 1997 за № 145/97. В організації та проведенні фестивалю разом з НАН України беруть участь МОН України, національні галузеві академії наук, провідні виші, інші організації. Під час його проведення відбувається велика кількість заходів, розрахованих на різні категорії учасників. Серед них – Дні відкритих дверей, виступи провідних вчених, круглі столи, виставки, презентації інноваційних розробок тощо. Участь у фестивалях науково-дослідних інститутів, державних наукових центрів, ЗВО, музеїв і бібліотек не тільки дає можливість продемонструвати нові досягнення та інтелектуальний потенціал вчених, фахівців, але й посилює творчу роботу з інтеграції наукової та освітньої діяльності. Цього року у своєму зверненні до учасників фестивалю Президент Національної академії наук України, академік НАН України Б. Є. Патон наголосив: «Наука і освіта – це галузі, доступ до яких має бути у якомога більшої кількості людей будь-якого віку. Тому особливо цінним є те, що Всеукраїнський фестиваль науки, який згуртує навколо себе велику кількість учасників, щороку розширює свої масштаби. Він вже став доброю традицією в житті нашої держави. Фестиваль науки дає можливість майбутнім вченим і винахідникам по всій Україні отримати уявлення про багатогранність науки, дізнатися про нові дослідження, почути кращих науковців і зробити свої перші кроки на шляху до великих відкриттів».

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України як наукова установа з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства, біографістики та історії освіти, головний координаційний, науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України бере активну участь у Всеукраїнському фестивалі науки. 2019 р. в його рамках бібліотекою було проведено всеукраїнський науково-практичний семінар «Форми репрезентації джерел з історії освіти» та круглий стіл «Наукова молодь в умовах інтеграції України у міжнародний освітній та дослідницький простір: сучасний стан, проблеми, перспективи». А на базі бібліотеки

ім. А. Ф. Залевської Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України відбувся тренінг «Інноваційний розвиток спеціальних наукових бібліотек установ НАПН України: пошук нових форматів». У заході взяли участь науковці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, співробітники спеціальних наукових бібліотек установ НАПН України, зокрема Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», Інституту психології ім. Г. С. Костюка, Інституту професійно-технічної освіти, Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти, Інституту соціальної та політичної психології, керівники бібліотек закладів загальної середньої освіти, методисти міста Києва. Тренінг було організовано з метою піднесення якості бібліотечно-інформаційного забезпечення наукових досліджень у науково-дослідних установах НАПН України. Серед основних проблем, визначених до обговорення, були: задоволення інформаційних потреб науки та місце і роль бібліотек у цій роботі, визначення пріоритетів, вироблення механізмів модернізації спеціальних наукових бібліотек шляхом комплексної структурної, організаційної, технологічної перебудови, технічне переоснащення, розвиток сучасних форм і методів бібліотечно-інформаційної роботи, впровадження новітніх бібліотечних сервісів, активізація бібліотек на ринку науково-інформаційних послуг.

Розпочинаючи тренінг, завідувач відділу науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **І. І. Хемчян** зазначила, що в сучасних умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій з'являються принципово нові можливості для докорінних змін у традиційних підходах до інформаційно-бібліотечного забезпечення науки, розвитку нових видів сервісу, виконання спеціальними науковими бібліотеками додаткових функцій, пов'язаних з цілеспрямованим інформаційним обслуговуванням працівників наукової сфери. Доповідачка висловила впевненість, що тренінг дасть новий мотиваційний поштовх до комплексних змін у діяльності бібліотек, стимулюватиме застосування сучасних форм та методів бібліотечної роботи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, формування галузевих ресурсів власної генерації, розвиток мультисервісів, підвищення культури обслуговування користувачів.

Головний тренер, директор спеціальної наукової бібліотеки ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» **О. Л. Озерян**, ознайомила присутніх з програмою тренінгу. Вона зазначила, що в наш час не існує успішної людини, яка ніколи не чула про тренінги, адже цей метод навчання набуває дедалі більшої популяр-

ності й поширеності. Серед форм навчання саме тренінг дає можливість на 90 % засвоювати отриману інформацію.

Перша традиційна фаза тренінгу «Знайомство» була проведена в ігровій формі, що сприяло створенню в аудиторії позитивної дружньої атмосфери. Основна частина тренінгу включала опитування учасників за допомогою мікроанкет, роботу в малих групах, групову дискусію «Інноваційний пошук – основа розвитку бібліотек», майстер-клас «Застосування інтерактивних технологій у бібліотечній практиці».

Саме майстер-клас «Застосування інтерактивних технологій у бібліотечній практиці» став ключовим заходом тренінгу. О. Л. Озерян ознайомила присутніх з основними інтелектуальними технологіями для систематизації інформації та детально зупинилася на питанні створення Інтелект-карт (mind map, відома також як карта думок і ментальна карта) – інструменту, який використовують у разі пошуку максимально ефективного вирішення проблеми (виконання завдання). Застосовувати інтелект-карти можна з різною метою: щоб генерувати ідеї, готуватися до презентацій, організувати і проводити різні заходи, конспектувати лекції, запам'ятовувати великі обсяги інформації тощо. Тренер детально зупинилася на рекомендаціях щодо основних вимог при побудові інтелект-карт (карт структурованої інформації), торкнулася питань програмного забезпечення, призначеного для складання карт. О. Л. Озерян належну увагу приділила практиці застосування інтелект-карт для моделювання або візуалізації бібліотечно-інформаційної діяльності. Присутнім були презентовані зразки таких карт, розроблені бібліотечними фахівцями на інших тренінгах («План роботи бібліотеки», «Підготовка звіту», «Технологія створення бібліографічного покажчика», «Дизайн бібліотеки», «Підвищення кваліфікації» та ін.).

Потім учасники тренінгу були поділені на чотири групи, кожна з яких визначила ключову тему, над якою збирається працювати. До складу перших двох груп увійшли фахівці спеціальних наукових бібліотек установ НАПН України, які опікувалися питаннями недостатньої заінтересованості користувачів у послугах бібліотеки, відсутності коштів на комплектування бібліотечних фондів. Група методистів з бібліотечних фондів РНМЦ Управління освіти Деснянського, Дарницького, Оболонського районів вели пошук шляхів вирішення проблеми неякісного кадрового забезпечення бібліотек закладів загальної середньої освіти. Група шкільних бібліотекарів намагалася встановити, яким чином привернути увагу керівництва навчального закладу до насущних проблем шкільної бібліотеки, як піднести її роль у навчально-виховному процесі.

В результаті творчої групової роботи було створено і презентовано чотири інтелект-карти, які сприятимуть виробленню у бібліотекарів вміння більш системно організовувати свою роботу.

Учасники тренінгу отримали необхідні знання, навички стосовно використання інноваційних технологій

у своїй роботі, надання нових послуг з використанням вільного доступу до мережі Інтернет, розроблення бібліотечної реклами за допомогою безкоштовних сервісів для створення інфографіки, популяризації бібліотек в онлайн-середовищі.

Для позитивного виходу з тренінгу, для більш чіткого окреслення завдань на майбутнє заняття було завершено підсумковою рефлексією, відповідями на запитання, обміном враженнями.

Науковий співробітник відділу науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **О. Л. Гончаренко** виступила з міні-лекцією «Спеціальні наукові бібліотеки установ НАПН України в дзеркалі статистики», під час якої було висвітлено сучасні реалії функціонування педагогічних книгозбірень. Для наочності учасникам було роздано порівняльні зведені таблиці основних показників діяльності бібліотек у 2017–2018 рр.

Захід завершився знайомством з бібліотекою імені А. Ф. Залевської Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, на базі якої відбувся тренінг. Завідувачка книгозбірні **А. В. Шинкаренко** розповіла про історію створення бібліотеки в структурі Науково-дослідного інституту психології, детально охарактеризувала структуру її фондів. Відзначалась роль у розбудові книгозбірні члена-кореспондента Академії педагогічних наук Г. С. Костюка. Саме завдяки його зусиллям у фондах бібліотеки нині широко представлена література з проблем загальної, дитячої, педагогічної, спеціальної психології, історії вітчизняної та зарубіжної психологічної науки. Учений використовував усі можливості, зокрема свій міжнародний авторитет, зв'язки, щоб бібліотека отримувала книжки і журнали іноземними мовами, організував переклади і реферування праць зарубіжних колег. Першим завідувачем бібліотеки Інституту психології була Ю. М. Черніцина. Після неї колектив тридцять років очолювала справжній фахівець своєї справи А. Ф. Залевська. Враховуючи її багаторічну самовіддану працю і вагомий внесок у створення унікальної галузевої бібліотеки, яка сприяла формуванню та вихованню цілих поколінь психологів в Україні, у 1998 р. на засіданні вченої ради Інституту було ухвалено рішення про присвоєння бібліотеці її імені. Необхідно зазначити, що це одна з небагатьох бібліотек в Україні, яка названа на честь завідувача бібліотеки. Зберігаючи свої традиції, бібліотека і нині лишається одним із важливих підрозділів Інституту, центром бібліотечно-інформаційного забезпечення наукових досліджень.

Учасники тренінгу висловили щиру вдячність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за організований захід та подякували головному тренеру О. Л. Озерян за його змістовне наповнення.

Ірина Хемчян,
завідувач відділу

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського